

Nr 171.

Af herr **Wijk**, om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående stadsplan och tomtindelning m. m.

I modern stadsplanekonst gör sig allt mer gällande en sträfvan att förse städerna med rikliga planteringar till befordrande af skönhet, sundhet och invånarnas trefnad.

Den nu glällande byggnadsstadgan framhåller i § 12, att vid stadsplans uppgörande bör tillses bland annat:

»att breda esplanader, anordnade med planteringar i midten och gator på sidorna, eller andra dylika anläggningar, dragas genom staden, helst på flera ställen och i flera riktningar;

att äfven andra allmänna planteringar i staden, större och mindre, beredas så ymnigt som möjligt;

att, där så lämpligt finnes, trädgårdsplaner läggas längs genom byggnadskvarteren, så att tomternas till bebyggande afsedda delar komma att ligga på ömse sidor om dessa planer; samt

att, där det finnes önskligt och lämpligt, planterade förgårdar längs gatorna läggas mellan dem och husraderna.»

I ett senare moment af samma paragraf stadgas åliggande för ägaren att alltid underhålla trädgårdsplanerna och förgårdarna i snyggt och vårdadt skick.

De anvisningar, som här gifvas angående allmänna planteringars inläggande i stadsplan, sakna emellertid motsvarighet i stadsplanelagens formulering. Denna lags § 1 innehåller om stadsplan följande allmänna stadgande:

»För stads ordnande och bebyggande skall finnas plan, omfattande

såväl byggnadskvarter som ock gator, torg och andra allmänna platser samt dessas höjdlägen (gatuprofiler).»

Det förhållande att i denna paragraf ordet »plantering» ej förekommer har ledt därtill, att Kungl. Maj:t saknat civilrättsligt stöd för att vägra fastställelse af stadsplan, som till äfventyrs ej tillräckligt tillgodoser invånarens behof af parker och planteringar.

Till afhjälpan af detta missförhållande väcktes vid 1907 års riksdag, då den nya stadsplanelagen antogs, en motion om det tillägg till lagens § 1, att »vid stadplans uppgörande skola fria platser och offentliga planteringar utstakas till storlek, läge och antal så att de motsvara såväl samfärdselns som samhällshygienens kraf.» Orsaken till att motionen afslogs var närmast att den afsåg sådant tillägg till lagen, som ansågs ha sin rätta plats i byggnadsstadgans mer detaljerade bestämmelser. Mot ett uttalande i stadsplanelagen, att stadsplan bör omfatta äfven plantering, torde däremot inga invändningar i detta afseende kunna göras.

Med den formulering stadsplanelagens första paragraf nu äger har Kungl. Maj:t ej heller ansett sig kunna fastställa i stadsplan upptagna parker och allmänna planteringar annat än såsom »allmänna platser». Äfven här framträder en olägenhet. Att dessa platsers karaktär af planteringar vinner fastställelse i stadsplan kan nämligen i vissa fall vara af betydelse för enskilda fastighetsägare, som uppfört byggnader invid planteringen: är denna upptagen såsom planterad plats i den fastställda stadsplanen kan dess karaktär ej ändras, utan att kringboende fastighetsägare bereds tillfälle att yttra sig däröfver.

Äfven från denna synpunkt är det således af intresse, att begreppet »plantering» införes i stadsplanelagens § 1.

Sträfvandena gå emellertid numera ej endast ut på att i stadsplanerna intaga tillräckliga parker och allmänna planteringar, utan man söker äfven att på enskildas mark, på förgårdar och inre gårdsytor, där så lämpligen kan ske, stadga planteringsskyldighet. Den betydelse, dylika planteringar kunna äga för invånarnes trefnad och för spridande af någon skönhet och omväxling bland städernas husmassor, kan knappast skattas nog högt.

Äfven i fråga om dylika planteringar innehåller den gällande byggnadsstadgans förut anförda § 12 anvisningar att följas vid stadplans uppgörande. Här talas emellertid endast om förgårdar och »trädgårdsplaner» — hvilket senare begrepp tydligen ej motsvarar plantering af kvarterens inre gårdsytor. Och dock torde just en ändamålsenlig plan-

tering af kvarterens gårdsutrymmen vara af ännu större betydelse än förgårdsplanteringarne, ej minst för de i bostadsafseende mera vanlottade klassernas trefnad.

I det förslag till ny byggnadsstadga, som år 1909 afgifvits af särskilda kommitterade, och hvaröfver yttrande från olika myndigheter för närvarande infordras, saknas åter hvarje stadgande, som kan göra det möjligt att ålägga fastighetsägare planteringsskyldighet å den del af hans tomt, som ej är till bebyggande afsedd.

I motsats mot den tendens, som här i förslaget till ny byggnadsstadga framträder, synes det tvärtom vara angeläget att förtydliga och utvidga den nuvarande byggnadsstadgans föreskrifter om planteringskyldighet till att kunna omfatta ej blott förgårdar och »trädgårdsplaner» utan äfven tomternas inre gårdsutrymmen.

De i nuvarande byggnadsstadga intagna föreskrifterna angående plantering på enskilds tomt sakna emellertid, lika väl som föreskrifterna om allmänna planteringar, motsvarande bestämmelser i lagen om stadsplan och tomtindelning.

I denna lags § 3 stadgas visserligen:

»Väckes förslag att för visst område skola tillämpas särskilda bestämmelser med afseende å sättet för byggnadstomternas användande skall om beslut öfver sådant förslag samt beslutets fastställande, så ock, där så nödigt pröfvas, om antagande och fastställande af tomtindelning för området gälla hvad i § 2 är sagdt om antagande och fastställande af stadsplan.»

Kungl. Maj:t har emellertid tolkat paragrafen så, att den medger fastställande endast af sådana bestämmelser, som innebära en inskränkning i fastighetsägarens rättighet att använda sin tomt. Då planteringskyldighet ej faller inom denna kategori, har Kungl. Maj:t ej ansett sig med stöd af denna paragraf kunna fastställa sådan skyldighet. Lika litet har Kungl. Maj:t velat fastställa andra bestämmelser, som kunna vara af största betydelse i stadsplaneafseende, men som anses innebära ett åläggande för fastighetsägaren eller röra tomternas från bebyggande undantagna delar: exempelvis förläggande i vissa höjdlägen af förgårdar och gårdsytor.

I ingressen till stadsplanelagen stadgas, att genom densamma ändras hvad lag eller författning innehåller, som är mot densamma stridande. Häraf har följt att det i åtskilliga afseenden råder ovisshet, huruvida byggnadsstadgans föreskrifter, där de icke äga motsvarighet i stadsplane-

lagen, ha gällande kraft eller ej. Af dessa skäl synes det önskvärdt, att i stadsplanelagen vidtagas ändringar, som möjliggöra fastställandet, i den ordning som för stadsplan gäller, af bestämmelser rörande behandlingen af tomternas till bebyggande icke afsedda delar.

Huruvida en dylik ändring lämpligen bör göras i form af tillägg till stadsplanelagens § 3 eller på annat sätt, tillåter jag mig ej att bedöma, desto hellre som bestämmelserna i nuvarande § 3 möjligen med större fog borde inordnas under lagens första kapitel »Om stadsplan». Då en lagändring i ofvan angifvet syfte till äfventyrs kan finnas kräva jämkningar i eller tillägg till andra delar af stadsplanelagen, torde det vara lämpligt att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till lagändring.

Enär ändringsförslag af byggnadsstadga och stadsplanelag behandlas af olika utskott, får jag här inskränka mig till att rörande ändring af stadsplanelagen hemställa,

att Riksdagen *dels* för sin del ville besluta, att § 1 i lag om stadsplan och tomtindelning måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»För stads ordnande och bebyggande skall finnas plan, omfattande såväl byggnadskvarter som ock gator, torg, *planteringar* och andra allmänna platser samt dessas höjdlägen (gatuprofiler);

dels ock i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t till Riksdagen inkomma med förslag till sådan ändring i eller tillägg till lagen angående stadsplan och tomtindelning, hvarigenom gjordes möjligt att i den ordning, som för stadsplan gäller, fastställa bestämmelser rörande sättet för behandling jämväl af tomters för bebyggande icke afsedda delar.

Stockholm den 26 januari 1912.

Hjalmar Wik.

I motionens syfte instämma:

Erik Palmstierna.

Axel Westman.

Otto Holmdahl.